

"ALLES LETTERLIJK NEMEN: HÉT DRAMA VAN ONZE TIJD"

Enkele weken geleden belde een nieuwe, jonge facteur in Steenkerke aan bij Willem Vermandere. Of hij Willem Vermandere was? Ja'k, jongen. En of da waar was dat ie vroeger nog gezongen had? "Dat zegt veel", grijnst de 77-jarige bard. Hij heeft nochtans pas weer een nieuw lied klaar. Over oud worden en aftakelen, "maar op een ludieke manier". Ge moet met uw eigen kunnen lachen, vindt hij.

tekst Nancy Boerjan
foto's Pieter Clicteur

Het begin van dat staketsel in Nieuwpoort, weet ge dat zijn? Wel daar staan twee beelden van mij, laat ons daar afspreken, klonk Vermandere aan de telefoon. De beelden in kwestie – ze vormen samen het werk 'De Verzoening' en kregen hun plek in Nieuwpoort in 2014 naar aanleiding van de 100-jarige herdenking van WO I – blijken door werken deels schuil te gaan achter zware balken en een container. Vermandere kan zijn verontwaardiging niet verstoppen. "Hoe is dat toch mogelijk. Ze doen het erom", sist hij tussen zijn tanden. "Dat is hier eerder de verdrukking in plaats van de verzoening..." Op het bord dat de renovatiewerken aan de pier begeleidt, leest hij 'Vlaanderen, verbeelding werkt', en haalt zijn schouders op. "Enfin soit, dat zal u wel lukken om desondanks toch n'een schone foto van mij bij mijn beelden te maken zeker?", laat hij de fotograaf weinig keuze. Want ze liggen hem nauw aan het hart, zijn beelden, zal hij ook later die namiddag nog enkele keren laten vallen. Zo mogelijk nog meer dan zijn muziek en teksten. "Vermandere-de-zanger was altijd de mecenas van Vermandere-de-beeldhouwer."

Op het staketsel herinnert hij zich de tijd dat hij hier kwam vissen, "toen dat hier nog ruw en onbeschaafd was". Vermandere en zijn destijds kersverse echtgenote woonden immers enkele jaren in Nieuwpoort voor ze naar Steenkerke verhuisden. "Ik zag hier op een dag een pracht van een steenblok liggen en heb die tegare met een vent die ook zat te vissen in mijn deux chevaux geladen. Da karretje hing biekan op de grond. En ik daarmee naar huis... Ik heb er een beeld uit gehouden, het staat nog altijd bij mij thuis."

"En moet ge nu nóg meer foto's hebben? Allé dan..." Hij ploetert het strand op. "Amai, da's lastig lopen. En dat ze cyclocross houden in dat zand, hoe dié gasten dat doen... Trouwens, ik moet u zeggen, ik ben er sowieso geen liefhebber van om al wandelend te praten", waarschuwt hij me. Dus zoeken we na de fotosessie een cafeetje op waar hij zich opgelucht op een stoel laat zakken en het vooruitzicht op een glas Gordon Scotch – "Ensr dronk dat ook" – hem zichtbaar meer verheugt dan een strandwandeling. Nee, Vermandere is geen drie maal zeven meer. Maar daarom niet uitgeteld. Laat staan uitverteld.

En wat hij aan de telefoon ook had laten verstaan: dat hij veronderstelde dat ik toch een beetje weet waar hij over zingt, want dat hij niet graag *in het ijle* kletst...

Willem Vermandere: "Het Westen heeft destijds de wereld onder elkaar verdeeld. Maar nu is het tijd om de rekening te betalen."

Wat stond me dus anders te doen dan hem daar in café Marco Polo – waar de stamgasten Willem wél herkennen en er zelfs eentje schoorvoetend komt vragen of ze met hem op de foto mag – enkele fragmenten uit zijn imposante oeuvre voor te leggen.

**W'eten vijgen uit Turkije
en bananen uit Kameroen,
mijne voetbal komt uit China,
'k kocht ne velo in Moeskroen,
onze zalm vers uit de fjorden**
(uit 'Mijne Jezus is ne Jood')

"Wat is vreemd? Wat zijn vreemdelingen? Dat is de vraag die ik hier eigenlijk in stel, op een ludieke manier. We vinden het normaal dat we bier uit Engeland drinken, dat we bananen eten... Heel de wereld is er om ons, blanken, te dienen. Of met die boodschap zijn we toch opgegroeid. Het Westen heeft de rest van de wereld gekoloniseerd en onder elkaar verdeeld. Maar nu zijn we op het moment beland dat we de

Wie is Willem Vermandere?

➞ Willem Vermandere werd geboren op 9 februari 1940 in Lauwe waar hij ook opgroeide. Hij woont en werkt sinds jaren als beeldend kunstenaar en muzikant in Steenkerke.

➞ Hij studeerde godsdienstwetenschappen in Gent en gaf drie jaar les in Nieuwpoort.

➞ Vanaf de jaren '60 verwierf hij bekendheid dankzij zijn liedjes over de dingen des levens, de Westhoek en de verschrikkingen van de Grote Oorlog.

➞ Hij trouwde in 1966 met Chris, moeder van zijn vier kinderen Els, Peter, Augustijn en Amalia. Hij heeft vijf kleinkinderen, onder wie de 20 jaar geleden overleden Rune.

“Alle grote steden zijn nu al multicultureel. Die evolutie zal zich verderzetten, met vallen en opstaan.”

“Gaan onze kleinkinderen ook nog naar die klaroenblazers onder de Menenpoort komen luisteren, peinst ge?”

rekening moeten betalen.”

“Salman Rushdie verwoordt dat mooi, vind ik: we zijn allemaal migranten, niemand woont nog in het huis waar ie geboren is, we spreken de taal van onze ouders niet meer, hebben ander werk, trouwen met iemand uit een ander land... Zijn we niet allemaal weggetrokken uit het land dat *Vroeger* heet? We zijn allemaal onderweg, naar een nieuwe wereld.”

“En ja, dat zijn verwarrende tijden. Sommigen zoeken houvast in die extreemrechtse stromingen. Zo'n De-winter blijft zich maar vastklampen aan het verleden. Maar dat leidt nergens toe. Allez, weet ge dat er moslims begraven liggen in de Westhoek? Mannen uit Noord-Afrika die hier zijn komen vechten in 'onzen' oorlog. Ik heb daar ook een liedje over geschreven. Als ik dat zing, zie ik de mensen verwonderd opkijken: *'mo, is dat echt?'*. Ja, dat is echt. Hele rijen liggen er op 't kerkhof van Vleteren.”

“Nee ge moogt er zeker van zijn, alleen positieve krachten kunnen ons door deze tijden loodsen.”

**laat de bom'n nu maar zwieg'n
en dat 't gras niets vertelt
en de wind moet 't ook maar nie zing'n
dat julder'n dood tot niets hè geteld
dat woaren al te schrik'lijke dingen**
uit 'Duizend soldaten'

“Passant, arrête-toi. Dat heb ik voor 't eerst gelezen op een tombe op het militair kerkhof in Steenkerke, toen ik daar in 1974 kwam wonen. Als je vanzeleven in de Westhoek passeert... 'Duizend soldaten' is gebaseerd op dat ene woordje *passant*.”

“Ik nam vorig jaar drie dagen na elkaar deel aan een concert in Ieper, in het kader van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog. Ik moest er dit nummer brengen en daar een passend verhaal bij vertellen. Dus vroeg ik er het publiek of ze *dien oorlog* nog niet beu waren. Gaan onze kinderen en kleinkinderen ook nog naar die klaroenblazers onder de Menenpoort komen luisteren, peinst ge? Gaan ze die kerkhoven ook nog zo

proper onderhouden? Misschien wel. Maar ik denk dat ze andere katten te geselen zullen hebben. Zij gaan de gevolgen van de klimaatopwarming ondervinden, zij *moeten* een manier vinden om verschillende culturen met elkaar te laten samenleven. Die hele Vlaamse kwestie, dat is vandaag geen punt meer. Jonge mensen moeten daar terecht niet meer mee bezig zijn. Zij hebben andere problemen die ze moeten aanpakken.”
“Maar ik ben daar zeker niet pessimistisch over. Ik denk dat jonge mensen nu bijvoorbeeld al veel beter met de problematiek van verschillende culturen overweg kunnen dan mijn generatie. Alle grote steden zijn nu al multicultureel, dat is gewoon realiteit. En die evolutie zal zich verderzetten, met vallen en opstaan.”

**als heel de wereld vals is
en u schandelijk bedriegt
kijk dan diep in uwen spiegel,
uwe spiegel die nooit liegt**
(uit 'De Spiegel')

“Naar het strand,
over de grens...”

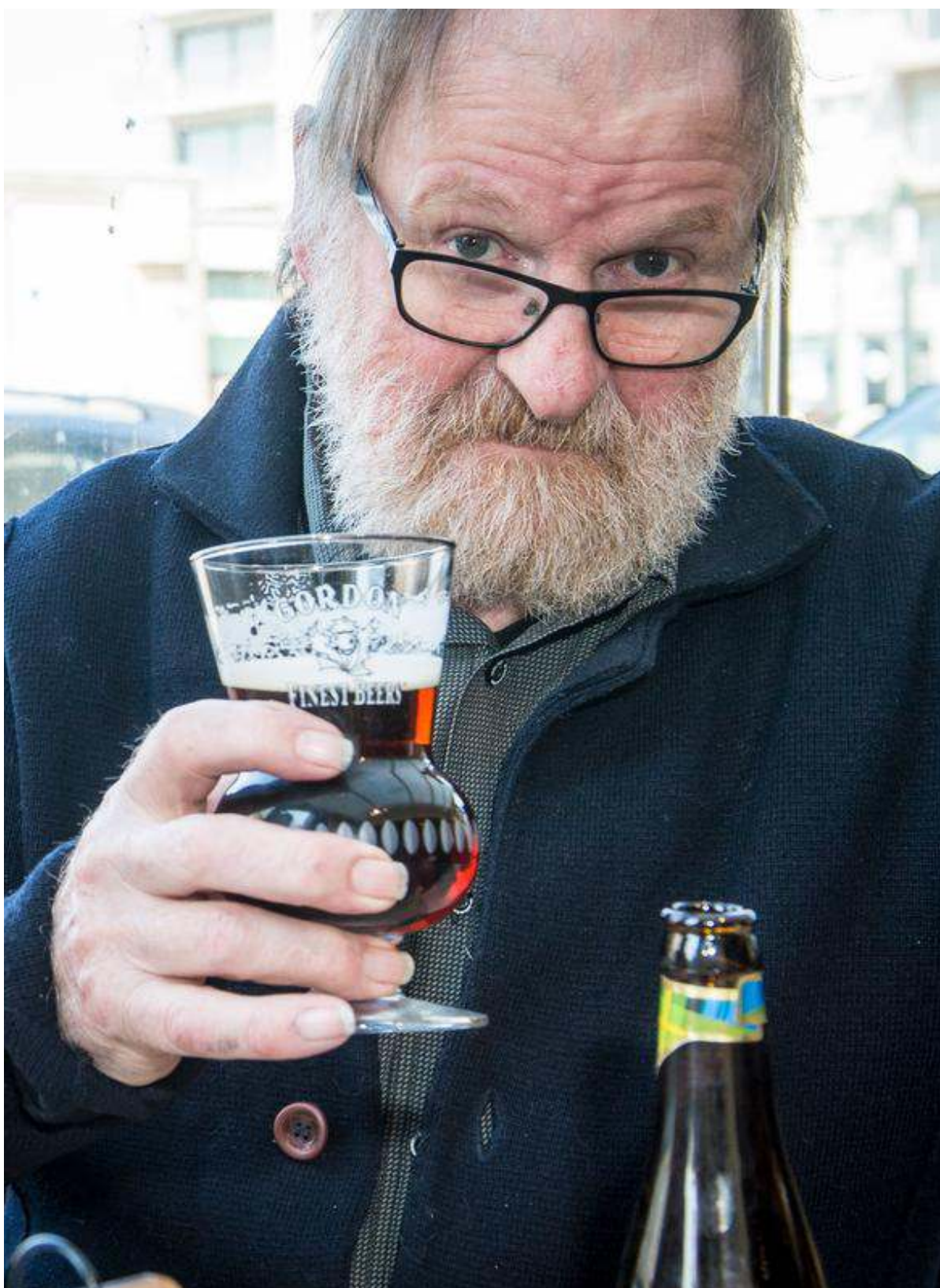
“Ik voel me niet bijzonder aangetrokken tot de zee. Ik ben opgegroeid in Lauwe, ik ben een kind van de vlasstreek. Toch kwamen we één keer per jaar naar de kust, met de dorpsharmonie waar mijn vader en ik in speelden. In drie vrachtwagens geladen, reden we naar Westende. En dat waren *oerervaringen*. De eerste keer was in 1946, ik zat in het eerste leerjaar. Op school hingen er aan de muur prenten van schelpen en vissen en van de zee. Hoeveel water daar wel niet moest in zitten, dat konden we ons niet voorstellen...”

“Mijn vrouw is geboren in Ternat maar groeide op in De Panne, zij voelt die band blijkbaar meer. Maar we komen zelden naar de zee, ook al wonen we vlakbij. Wij steken al rapper eens de Franse grens over, daar heb je prachtige stranden zoals dat van Oye Plage. Als de zee er wegtrekt, kijk je uit op wel een kilometer strand. En als je omdraait zie je daar niet één gebouw. Terwijl hier... Ja, wat is er hier *gebeurd* feitelijk?” Vermandere tuurt de zeedijk af. “Maar goed, we moeten daar niet over blijven janken. De stad Nieuwpoort verdient daar schoon geld mee, en daarmee kunnen ze dan weer een beeldhouwer betalen”, grinnelt hij.

MATROZEN IN
‘T DIEPST VAN DE ZEE

Willem zingt zelden over de zee, of ‘t moest in ‘De Matrozen’ zijn. “Misschien wel het mooiste liedje over de zee dat ik gemaakt heb. Mijn vrouw en ik bezochten de Mont Saint-Michel, dat moesten we toch eens gezien hebben. Terwijl we daar over ‘t strand liepen, bedacht ik dat er veel leven op zo’n strand te ontwaren is. *D’r weunen matrozen in ‘t diepst van de zee*, ging het door mijn hoofd. Schrijf dat op! Dat wordt een nieuw lied. ‘t Is nog gebeurd dat mijn vrouw in de auto rap een papiertje moest zoeken, om zo’n zinnetje te noteren. Waartoe de verbeelding een mens kan leiden, toch...”

Hij lacht, grijpt het boek met zijn liedjesteksten en leest me er ‘De Matrozen’ uit voor.

“Toen we nog in Nieuwpoort woonden, passeerde ik een dag in ‘t winkeltje van Martha Beun, een winkeltje met hamers en beitels en nagels... Ik zei haar dat ik de oude spiegel die daar hing, mooi vond. *Als ge die graag ziet, moogt ge die meepakken*, zei ze. Die spiegel hangt dus al vijftig jaar bij mij thuis, ik zie er elke dag in hoe het met mij gesteld is.”

Of hij tevreden is met wat hij erin ziet? “Ik weet niet goed wat ik daarop moet zeggen. Ik begin op mijn vader te gelijken, met mijn kletskop... Je spiegelbeeld is het begin van de humor, je moet om jezelf kunnen lachen, jezelf kunnen relativeren. Maar mensen die alleen maar met het uiterlijke bezig zijn, die vind ik niet interessant.”

Dat ik eigenlijk wilde weten of hij tevreden is met de *mens* Vermandere? “Mobaja...” En hij omzeilt de vraag die hij blijkbaar te persoonlijk acht: “Goh ja, je mag ook niet alles letterlijk nemen wat ik schrijf. Da’s het drama van onze tijd: dat men alles veel te letterlijk opvat. Of het nu de Koran is, of de Bijbel, of mijn

“Ik voel me niet in het bijzonder aangetrokken tot de zee. Maar als kind kwam ik hier één keer per jaar, met de harmonie, en dat waren toch telkens ‘oerervaringen’.”

“Een mens moet vernieuwen en blijven vernieuwen. Ook al is dat niet altijd gemakkelijk als ge al van ‘t jaar ‘40 dateert.”

teksten: het zijn *verhalen*, en die zijn universeel.”
Toch lijken zijn teksten met de jaren minder ludiek.
“Dat zou kunnen. Toen ik begon, had ik het imago van plezante zanger, ook al was dat eigenlijk louter gebaseerd op dat ene lied ‘Blanche en zijn peerd’. Er heeft altijd humor, spot - ook met mezelf - in mijn teksten gezeten, maar met de jaren is die wat veranderd allicht. Kijk, ik waak erover dat ik mezelf altijd toon zoals ik ben. Niet zoals ik *geweest* ben, maar zoals ik nu ben. Dat is zeer belangrijk voor mij. Anders kan ik net zo goed een Best Of-tournee beginnen.”

Ja ‘t is met beschaamde kaken en bekennen valt mij zwaar, Ik mag met mijn laptop-tasje weer naar ‘t eerste studiejaar

(uit ‘t Alfabet)

“Als ik mijn jongste kleinkind van 5, Mozes, op zijn *spelletjes* zie tokkelen, geloof ik mijn ogen niet. Het digitale tijdperk is compleet aan mij voorbijgegaan. Ik heb wel een gsm sinds tien jaar. Want toen stond ik plots ‘s avonds laat in panne langs de autostrade, mijn auto vol instrumenten. Er stopte gelukkig bijna met een iemand die vroeg of hij kon helpen. Hij haalde een toestel uit zijn zak, tikte het nummer van de pechverhelping in en de zaak was opgelost. Zo'n toestel moest ik ook hebben! Maar ik wil er niet zelf mee opgebeld worden, en dat hebben ze dan ook zo ingesteld. Waarom? Niet om tegendraads te zijn, neen. Ik kan er

gewoon niet goed meer bij...”

“Dat geldt ook voor het internet. Ge vindt daar alle informatie van over heel de wereld. Tot ge erin verzuipt, vermoed ik. Ja kijk, ik wil de wereld blijven bekijken vanuit verwondering én verbijstering. Verwondering om dit smakelijk pintje voor mijn neus. Verbijstering om de puinhoop die we vandaag van de wereld maken.”

Toch niet een béétje nieuwsgierig naar de wereld waarin zijn kleinkinderen opgroeien? “O maar ik maak net de omgekeerde beweging! Ik laat Mozes stillletjesaan mijn atelier ontdekken. Ik heb uit hout een bewegende krokodil voor hem gemaakt, en een slang... Hij is daar gelukkig mee. Hij wil zien hoe ik dat maak. Wacht maar, ik leer hem ook nog klarinet spelen.”

**‘t is proper zei Destroper
‘t is vanpasse zei Vanassche
‘t kan er deure zei Verscheure
‘t is ‘t gedacht zei Deschacht**

(uit ‘Voilà c’est ça’)

Of toch ook Vermandere-de-zeveraar? Hij lacht: “Ik ben een ernstige jongen, maar ik kan ‘t niet lang volhouden. En ik ben een *kluchtigaard*, maar ook dat hou ik niet lang vol. Het is zoals ik mijn optredens opbouw: na een vrolijk lied komt er een triestig, dan weer een melancholisch... Ik sleep de mensen graag door alle emoties heen, dan pas krijgt zo’n optreden reliëf. Net als het leven.”

“Ik ben een ernstige jongen, maar ik hou dat niet lang vol”

"PA, GE DRAAFT DOOR..."

"Ik mis de stad soms wel. Af en toe móét ik weg, om een tentoonstelling te bezoeken, iets exotisch te gaan eten... En dat eindigt altijd in een boekhandel. Ik kom niet terug naar huis zonder een paar nieuwe boeken. In de stad wónen is dan weer iets anders. Ik zou wel graag in Oostende wonen, maar daar vind ik niet de ruimte om mijn beelden te kunnen maken. Dus blijf ik in Steenkerke, waar ik plaats zat heb om te manoeuvreren, te kappen, mijn beelden in te laden. Zo'n appartementje aan zee is niet aan mij besteed. Dat moet toch vervelend zijn? Ach, ik mag niet klagen. Wie heeft er vandaag nog een *lochting*, en een hok om de patatten in te bewaren... *Och here toch.*"

Hij lacht ineens: "Ik ben soms zó ouderwets. Mijn kinderen moeten mij dan wat intomen. Vooral mijnen oudsten, Peter, zet mij af en toe weer op het goeie

spoor: *pa, ge draaft door...* Maar ik ben een beetje misvormd door het theaterleven: in liedjes, op het podium moet ge altijd wat overdrijven om uw punt te maken. Kunst is *de heftigheid des levens*, verstaat ge."

"En 't is waar: een mens móét vernieuwen en blijven vernieuwen. Ook al is dat niet altijd gemakkelijk als ge al van 't jaar '40 dateert. Toch wil ik mezelf blijven corrigeren, mijn mening blijven bijstellen."

Onderschrift tag with 8 point dum-